

Pas op voor criminele weldoeners

| Wat zijn criminele weldoeners?

| Hoe zijn ze te herkennen?

| Hoe kan je ze aanpakken?

Wat zijn criminele weldoeners?

Criminele weldoeners zijn personen met een dubieuze achtergrond die proberen om zich positief te profileren door het steunen van maatschappelijk nuttige activiteiten.

In Nederland verscheen in 2018 een inventariserend onderzoek naar ondermijning door zogenaamde 'criminele weldoeners'. Het onderzoek toonde aan dat er een steeds groter wordende inmenging is van crimineel kapitaal in de legale samenleving. Een brede bevraging bij de Limburgse burgemeesters toonde aan dat ook bij ons gelijkaardige vormen van ondermijning aanwezig zijn.

Meer bepaald gaat het in deze gevallen om criminelen die zich "inkopen" in de samenleving door geld te investeren in goede doelen, sportclubs, het verenigingsleven, enz. Er zijn voorbeelden in het buitenland, zoals

dat van een Zweedse motorbende die zich ontfermde over drugsverslaafden, of een Nederlandse cannabisteler die lessen voorzag voor gehandicapte kinderen. Een ander sprekend voorbeeld is de poging van de Italiaanse maffia (Camorra) om voetbalclub Lazio Roma over te kopen. Criminelen kunnen sportverenigingen bijvoorbeeld gebruiken als middel om hun criminele geld wit te wassen door hun illegale winsten via de legale financiële systemen van deze organisaties door te sluizen. Grotere sportclubs creëren ook een ideale omgeving voor het ontmoeten van ondernemers, politici en bestuurders in allerhande sectoren. Zo zorgen lokale verenigingen voor een handige opening

naar de bovenwereld. Doorheen de bevraging bleek dit fenomeen in Limburg herkenbaar aanwezig te zijn.

Er zijn voorbeelden gekend waarbij criminele netwerken furore maken door het oprichten van VZW's om geld in te zamelen voor het goede doel. Deze VZW's hebben op papier een legitiem doel, maar de oorsprong van de geldstromen is niet altijd van legale aard, of de herkomst van het geld is niet meer te achterhalen.

Criminele weldoeners organiseren evenementen voor de buurt en verwerven op die manier krediet en aanzien in de legale wereld, in het verenigingsleven, het bestuur van sportclubs, de lokale politiek enz.

Een opgevaardeerde status als weldoener komt tenslotte goed van pas bij het uitbouwen van een crimineel netwerk en zo nodig bij de rekrutering van allerhande profielen om diensten te verlenen ten bate van de crimineel. De criminele weldoener verwerft doorheen de tijd een onaantastbare status en kan een rolmodel worden voor anderen binnen zijn invloedssfeer. Deze vorm van crimineel weldoenerschap vinden we bijvoorbeeld bij de zgn. "wijkkoningen of wijkburgemeesters": figuren of families die in bepaalde wijken een groot aanzien genieten. Ook dit fenomeen bleek in Limburg herkenbaar aanwezig te zijn.

Hoe gaan ze te werk?

Een veel voorkomende methode is om verenigingen te gebruiken als dekmantel voor illegale ondernemingen, zoals drugshandel of gokken. Criminelen kunnen functionarissen binnen de vereniging omkopen om illegale activiteiten door de vingers te zien of bescherming te bieden. Ze kunnen hun controle over de vereniging ook gebruiken om het resultaat van wedstrijden of evenementen te beïnvloeden, en zo nog meer illegale winsten te genereren.

Een andere manier waarop criminelen (sport) verenigingen gebruiken om hun criminele geld wit te wassen, is door te investeren in de sport of activiteit. Zij kunnen teams of clubs kopen, of investeren in de bouw van stadions en andere sportfaciliteiten. Deze investeringen vormen een legitieme dekmantel voor hun illegale winsten, die vervolgens kunnen worden gebruikt om activa te kopen of andere criminele activiteiten te financieren.

Criminelen kunnen (sport)verenigingen ook gebruiken om geld wit te wassen via sponsordeals of mediarechten. Zij kunnen functionarissen binnen de (sport) organisatie omkopen om hen lucratieve sponsor- of mediarechtencontracten toe te kennen, of om de verdeling van deze contracten in hun voordeel te manipuleren.

Via dergelijke deals kunnen illegale winsten vervolgens via de financiële systemen van de (sport)organisatie worden witgewassen.

De zgn. wijkkoningen tonen zich dan weer genereus tegenover buurtbewoners en omgeving, maar verwachten ook dat deze hun "dankbaarheid" en respect tonen door criminele activiteiten te ondersteunen of te gedogen. De criminelen staan hoog aangeschreven in de wijken, en creëren zo het beeld dat misdaad loont.

Hoe herkennen?

Er zijn verschillende indicatoren die kunnen wijzen op criminele inmenging in goede doelen en (sport)verenigingen. Deze omvatten:

Grote, onregelmatige of onverwachte financiële transacties, bijvoorbeeld wanneer een onbekende weldoener grote sommen cash geld op tafel legt om een club in financiële moeilijkheden uit de nood te helpen.

Geldschietters die niets op papier willen zetten.

Belangenconflicten: wanneer functionarissen van sportverenigingen tegenstrijdige persoonlijke belangen hebben (bijvoorbeeld het eigenaarschap van een team of club). Dit kan leiden tot financiële corruptie.

Verdachte financieringsbronnen.

Onverklaarbare rijkdom: functionarissen binnen een (sport) vereniging die een plotselinge toename in rijkdom hebben of die boven hun stand leven.

Gebrek aan transparantie: verenigingen die niet transparant zijn in hun financiële verslaggeving en besluitvormingsprocessen.

Contante betalingen aan goede doelen, bestuur of spelers

Ongebruikelijke patronen in de prestaties van sporters: dit kan er bijvoorbeeld op wijzen dat er financiële corruptie plaatsvindt, zoals omkoping of wedstrijdvervalsing.

Clubs of teams die opvallend snel stijgen in niveau.

(Te) luxe/dure uitjes, feesten en trainingskampen.

Dure auto's die op ongebruikelijke tijden bij de club geparkeerd staan.

Er hangen regelmatig figuren rond bij een club (o.a. na sluitingstijd) die daar niets te zoeken hebben

Een club betaalt een betalingsachterstand in één keer terug, zonder dat er nieuwe legale financiële impulsen zijn geweest

De aanleg van nieuwe infrastructuur zonder dat daar een financiële basis voor lijkt bij de club

Verenigingen met een eigen clubhuis maar met een zeer beperkt ledenbestand

Bedreigingen die worden geuit richting het bestuur, vrijwilligers en leden

Weerbaarheid

Vorkomen is beter dan genezen. Vanuit het lokaal bestuur is het daarom van belang om steeds aandachtig te zijn en proactief te handelen. Ook de verenigingen zelf kunnen hun steentje bijdragen door de nodige zelfcontrole in te bouwen.

Voorzorgen die gemeentebesturen kunnen nemen

Het lokale bestuur is vaak eigenaar van de gebouwen of terreinen, geeft subsidies en levert vergunningen af voor bijvoorbeeld de kantine en beschikt dus over drukkingsmiddelen.

- Stel integriteitsvoorwaarden aan huurcontracten voor accommodaties en check deze ook.
- Om het gebruik van verenigingen voor het witwassen van crimineel geld tegen te gaan, is het belangrijk strenge financiële controles uit te voeren en toezicht te houden op de financieringsbronnen en investeringen.
- Ondersteun de vereniging bij het opstellen van sponsorcontracten.
- Controleer de hoofd- en nevenactiviteiten van een vereniging en maak afspraken over onder andere kantinebeheer, sponsoring en het organiseren van evenementen. Houd hier als lokaal bestuur zicht en controle op.
- Neem het onderwerp mee in gesprekken met verenigingen. Als het daarna fout dreigt te gaan kan de gemeente eventueel een stopgesprek voeren. Dit is een gesprek waarbij de burgemeester de verantwoordelijken uitnodigt, en hen waarschuwt voor de eventuele gevolgen (bv. intrekken subsidies, intrekken vergunningen, ...) wanneer de club met malafide personen blijft samenwerken.

Voorzorgen die de verenigingen kunnen nemen

Er zijn drie geldstromen binnen een vereniging die interessant kunnen zijn voor criminele inmenging, namelijk de bar/kantine, de lidgelden en de sponsoring.

- Check kandidaat-sponsors en weiger contante betalingen.
- Check ook nieuwe bestuurders.
- Ga open het gesprek aan met de mogelijke sponsors of investeerders. Kijk hierbij naar motivatie, gedrag en achtergrond van de sponsor of investeerder.
- Voer gesprekken met potentiële sponsors niet alleen.
- Vraag naar de herkomst van het geld.
- Maak binnen je vereniging bespreekbaar hoe correct om te gaan met sponsors of investeerders.
- Maak afspraken wie welk bedrag mag uitgeven en wie dit controleert.
- Voorkom belangenconflicten en voorkom (in de mate van het mogelijke) dat één persoon meerdere functies bekleedt.
- Factureer alle betalingen van sponsors en schenkers en sla deze op in een overzicht, ook bij betalingen in natura. Elke sponsor krijgt jaarlijks een factuur met zijn BTW-nummer erop.

- Werk met vaste sponsorcontracten en -pakketten.
- Hanteer het vier-ogen-principe: organiseer met minimaal twee personen toezicht en controle over de geldstromen.
- Bouw een relatie en goede vertrouwenssfeer op met je gemeente en andere verenigingen in je omgeving om het gesprek rond dit thema aan te gaan.
- Politie en Openbaar Ministerie zijn de professionals op het terrein van veiligheid en ondermijning. Samenwerking met deze partners kan op lokaal niveau bijdragen aan de preventie van criminele ondermijning bij verenigingen.

Toch een criminele weldoener actief?

Heb je vermoedens of stel je vast dat er een criminele weldoener actief is in jouw sportclub, vereniging of buurt? Wend je tot de wijkinspecteur als eerste laagdrempelig aanspreekpunt wanneer je binnen de vereniging vermoedens of een 'niet pluis'-gevoel hebt.

Hij of zij zal vervolgens de nodige stappen zetten. Een overzicht van de wijkinspecteurs per wijk is terug te vinden op de website van de betrokken politiezone (www.politie.be).

Meer weten?

We maakten voor deze brochure gebruik van de onderstaande bronnen. Wie graag meer wil weten over het fenomeen kan hier heel wat bijkomende informatie vinden:

Bruinsma, M. Y., Ceulen, R., & Spapens, A. (2018). Ondernijming door criminele 'weldoeners': Inventariserend onderzoek. SDU, Den Haag. Te raadplegen via QR code.

Duijvestijn, P. & Piepers, N. (2020). Ondernijmingsrisico's in de Gelderse sport in beeld; Verkennend onderzoek als opstap naar een provinciale aanpak. DSP, Amsterdam. Te raadplegen via QR code.

Bruinsma, M., Stevens, V., Cremers, R. & Spapens, T. (2020). Criminele inmenging bij amateursportverenigingen; Aard, omvang en handelingsperspectief. Bureau Bruinsma, Utrecht/Tilburg. Te raadplegen via QR code.

RIEC/LIEC-nieuwsbrief Code Geel 16, Vijf vragen over... sport als hobby van criminelen. Te raadplegen via QR code.

Website van het Nederlandse Centrum voor Criminaliteitspreventie en Veiligheid (CCV):

Website KNVB, 7 november 2019, n.a.v. item RTL Nieuws over criminele invloeden in het amateurvoetbal.